

УДК: 537.8 (07) (043)

Б. Павліковський, І.-М.Смолій

Науковий керівник: Г.В. Ціх, к.е.н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ГРОШОВА СИСТЕМА ТА ЇЇ ЕЛЕМЕНТИ В УКРАЇНІ

B.Pavlikovskyi, I.-M. Smoliy

Supervisor: Ph.D., Assoc. Prof. G.V.Tsikh

THE MONETARY SYSTEM AND ITS ELEMENTS IN UKRAINE

Сучасні процеси глобалізації та цифровізації економіки світу впливають на стан та напрями подальшого розвитку світової грошово-валютної системи. З'являються нові різновиди грошей, зокрема, криптовалюти, процеси грошового обігу переводяться на віртуальні платформи. Саме тому питання дослідження особливостей грошової системи не втрачає своєї актуальності.

У історичній ретроспективі виділяють такі типи грошових систем залежно від форми, в якій функціонують гроші:

1. Систему металевих обігу;
2. Систему обігу кредитних та паперових грошей;
3. Систему обігу електронних грошей.

Суть системи металевих обігу полягає у тому, що грошовий товар безпосередньо обертається і виконує п'ять функцій, гроші і банкноти обмінюються на дійсні гроші. За системи металевих грошових обігу розрізняють два види грошових систем: біметалізм та монометалізм.

Систему паперово-кредитного обігу являють собою грошові системи, за яких обіг обслуговують грошові знаки (паперові або металеві), що не мають внутрішньої вартості.

За паперової системи грошового обігу емісія грошових які мають форму казначейських білетів, державним казначейством для покриття бюджетного дефіциту.

За кредитної системи – механізм емісії грошей базується на принципах кредитування, що створює передумови для забезпечення сталості грошей шляхом формування спеціального механізму регулювання пропозиції грошей відповідно до потреб обороту в засобах обігу.

Якщо перші дві системи є достатньо глибоко вивченими, то стосовно третьої законодавча база наразі формується і часто практичне використання цих фінансових інструментів випереджає формування нормативної бази щодо їх функцій, класифікації, юридичного оформлення та використання в обігу.

Грошові системи поділяються на елементи:

- 1) Найменування грошової одиниці

Грошова одиниця - встановлений державою грошовий знак, який служить для вимірювання цін товарів і послуг. Назва грошової одиниці виникає історично. Навіть тоді, коли молоді держави створюють нові грошові системи, назви для своїх грошових одиниць вони шукають у своїй історії. Так зокрема, вчинила й Україна. Нову національну валюту названо гривнею. Таку назву мала грошова одиниця Київської Русі в X - XI ст.

- 2) Масштаб цін

Масштаб цін - вагова кількість золота чи срібла, яка прийнята державою за грошову одиницю. В епоху, коли гроші мали форму золота та срібла, масштаб цін встановлювався державою через визначення вагового вмісту металу в грошовій одиниці. В умовах обігу паперових грошей масштаб цін втратив своє значення елемента грошової системи, оскільки втратив форму вагового вмісту металу в грошовій одиниці. У сучасних умовах масштаб цін змінюється стихійно, незалежно від волі держави, під впливом інфляційних процесів в економіці. В Україні масштаб цін як фіксований вміст дорогоцінного металу в національній грошовій одиниці не використовується. Відповідно до ч. 3 ст. 32 Закону України "Про

Національний банк України" офіційне співвідношення між гривнею і золотом або іншими дорогоцінними металами не встановлюється.

3) Валютний курс

Валютний курс - це співвідношення між грошовими одиницями (валютами) різних країн, яке використовується для обміну валют під час здійснення валютних та інших економічних операцій. Він являє собою "ціну" валюти однієї країни, виражену в валютах інших країн. Залежно від типу грошової системи валютний курс може визначатися ринком або встановлюватися державою в особі уповноважених органів.

4) Форми грошей

Форми грошей визначаються відповідними юридичними актами (банківські білети, казначейські білети та розмінні монети). Відмінність між видами грошових знаків полягає у механізмі їх випуску. Право випуску грошових знаків та відповідальність за їхнє забезпечення закон покладає на центральний банк країн. Випущені ним грошові знаки мають назву банківські білети (банкноти). Випуск банківських білетів використовується для кредитування центральним банком комерційних банків та урядових структур. Для покриття бюджетних видатків Міністерство фінансів (казначейство) випускає грошові знаки, які називаються казначейськими білетами.

Монета -злиток металу, що має встановлену законодавством форму, вагу, склад металу, певні зображення й написи, включаючи номінал вартості. Розмінна монета забезпечує платежі на суми, менші від розміру прийнятої в країні грошової одиниці. В Україні після грошової реформи 1996 р. в обіг випускаються банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 гривень, а також розмінна монета номіналом 1, 2, 5, 10, 25, 50 коп., 1 грн.

Еволюція грошової системи в Україні призводить до того, що на сьогодні Національним банком вилучено з обігу монети 25 копійок та банкноти гривні старих зразків до 2003 року (з 1 жовтня 2020 року), а для їх безоплатного обміну встановлено період до 2023 року.

Література:

1. Гриценко А. Гроші: виникнення, сутність, функції та агрегати. Економіка України, №2, 1999р.
2. Злупко С. М., Гришина О. В. Теорія грошей М. І. Туган-Барановського та її вплив на монетаризм ХХ ст. Фінанси України, №8, 1999 р.
3. Климко Г. Н., Несторенко В. П. Основи економічної теорії. Політ економічний аспект. Київ. "Вища школа", 1994 р.
4. Козубовський Г. А. Основні номінали грошового обігу України Х – ХХ ст. Фінанси України, №10, 1996 р.
5. Кривень В. М. Про природу грошей. Фінанси України, №12, 1996 р.
6. Лямець С. І. Грошовий обіг в Україні за античної доби. Фінанси України, №12, 1998 р.
8. Мочерний С. В. Економічна теорія. Посібник для студентів ВУЗів. Київ, "Академія", 1999 р